

IJTIMOYIY-SIYOSIY MATNLAR TARJIMASINING LINGVISTIK VA EKSTRALINGVISTIK ASPEKTLARI

Erkinova Durdona Ilhomjonovna

*Termiz Iqtisodiyot va Servis Universiteti magistranti
Ilmiy rahbar; Filologiya fanlari bo'yicha Falsafa Doktori*

Abdulla Hudoyqulov

Annotatsiya: *Maqolada ijtimoiy va siyosiy matn tarjimasining xususiyatlari muhokama qilinadi va bu tillararo va madaniyatlararo muloqot uchun o'ta muhimdir. Tarjimonning birliklarni tanlashiga ta'sir etuvchi lingvistik va ekstralingvistik elementlar, shuningdek, milliy voqelikka yondashuvlarga alohida e'tibor beriladi.*

Kalit So'zlar: *ijtimoiy-siyosiy matnlar, tarjima, lingvistik va ekstralingvistik ma'no, umumiy holat, terminologiya, statik lingvistika.*

Abstract: *The characteristics of social and political text translation are discussed in the paper, which is especially significant for interlanguage and intercultural communication. The linguistic and extralinguistic elements influencing the translator's selection of units, as well as approaches to national-specific realities, are given particular consideration. translation in the social and political sphere.*

Key Words: *social and political texts, translation, linguistic and extralinguistic meaning, communicative situation, terminology, static linguistic.*

Ijtimoiy-siyosiy asarlarni tarjima qilishda mo'ljallangan xabarni etkazishda to'g'ri va samarali bo'lishini ta'minlash uchun lingvistik va ekstralingvistik nuanslarni navigatsiya qilish zarur. Keling, har bir jihatni o'z navbatida ko'rib chiqaylik:

Lingvistik jihatlar:

Tilni bilish: Matnning nozik tomonlarini to'g'ri yo'lga qo'yish uchun tarjimonlar ham manba, ham maqsadli tillarni yaxshi bilishlari kerak.

Lug'at tanlash: Madaniy va kontekstual o'zgarishlarni hisobga olgan holda asl g'oyani to'g'ri yetkazadigan terminologiyani tanlash muhimdir.

Grammatika va sintaksis: Har ikki tilda grammatik qoidalar va jumla tuzilishiga e'tibor berish asl matnning tuzilishi va izchilligini saqlab qolish uchun zarur.

Idiomalar va madaniy ma'lumotnomalar: Ularning maqsadli tilda aniq tarjimalari bo'lmasligi sababli, idiomalar va madaniy havolalarni tushunish va to'g'ri tarjima qilish qiyin bo'lishi mumkin.

Ekstralingvistik jihatlar:

Madaniy kontekst: Tarjima qilingan kontentning to'g'ri va madaniy farqlarga sezgir bo'lishini ta'minlash uchun tarjimonlar manba va maqsad tillarning ijtimoiy-madaniy kontekstini hisobga olishlari kerak.

Siyosiy kontekst: Ijtimoiy-siyosiy materiallarni to'g'ri tarjima qilish mavzuga xos siyosat, falsafa va jargonni tushunishni talab qiladi.

Tomoshabinlar tahlili: Tarjimani to'g'ri moslashtirish uchun tarjimonlar maqsadli auditoriyaning madaniy va siyosiy kelib chiqishini hisobga olishlari kerak.

Axloqiy masalalar: Ijtimoiy-siyosiy asarlarni tarjima qilishda xolislik va yaxlitlikni saqlash uchun axloqiy mulohaza yuritishni talab qiladigan nozik mavzular yoki egilgan terminologiya bo'lishi mumkin.

Huquqiy va institutsional talablar: Tarjima ishlari uchun institutsional va huquqiy ko'rsatmalarga, jumladan, mualliflik huquqi to'g'risidagi qonunlar va kasbiy xulq-atvor normalariga rioya qilish zarur.

TAHLIL: Madaniy va siyosiy to'siqlar orqali g'oyalarni to'g'ri uzatishga erishish uchun ijtimoiy-siyosiy adabiyotlarni tarjima qilish til va ekstralingvistik omillarni sinchkovlik bilan baholashni talab qiladi. Ushbu uslub matnning lingvistik tuzilishi va kontekstual ma'nosining ko'p qatlamlarini sindirishni o'z ichiga oladi. Keling, ushbu tahliliy loyihaning asosiy elementlarini ko'rib chiqaylik:

Lingvistik tahlil: - Til bilimi: Matnning nozik tomonlarini to'liq anglash uchun ham manba, ham maqsadli tillarni yaxshi bilish kerak.

- Leksik aniqlik: Madaniy konnotatsiyalarni hisobga olgan holda terminologiyani diqqat bilan tanlash mo'ljallangan ma'noni etkazish uchun juda muhimdir.

- Sintaktik murakkablik: o'rganilayotgan tilda to'g'ri takrorlash gap tuzilmalari va grammatik nozikliklarni tahlil qilish orqali amalga oshiriladi.

- Madaniy tilshunoslik: lingvistik va madaniy tafovutlarni bartaraf etish orqali, so'zlashuv iboralari va madaniy ishoralarni talqin qilish tarjimalarni mustahkamlaydi.

Ekstralingvistik tahlil: - Madaniy kontekst: Matnni ijtimoiy-madaniy kontekstga joylashtirish orqali nozik talqin va tarjima qilish mumkin.

- Siyosiy landshaft: Tarjima jarayoni matndagi siyosiy sezgirliklar va mafkuraviy asoslar haqidagi bilimlardan iborat.

- Tomoshabinlarni qabul qilish: tushunish va ta'sirni optimallashtirish uchun tarjima usuli auditoriyaning siyosiy va madaniy kelib chiqishini hisobga oladi.

- Axloqiy mulohazalar: Tarjima tanlovining axloqiy oqibatlarini baholash orqali noto'g'ri qarashlar va xabarlarni buzishning oldi olinadi.

- Qonuniy muvofiqlik: Tarjima qilingan materialning ishonchliligi va yaxlitligini saqlash professional etika va qonuniy talablarga rioya qilishni talab qiladi.

Tarjimonlar qat'iy til va ekstralingvistik tahlil orqali ijtimoiy-siyosiy nutqning boy to'qimasini ochish orqali madaniyatlararo muloqotni va murakkab muammolarni butun dunyo bo'ylab tushunishni osonlashtiradi.

REFERENCES

:

1. Шайхисламов, Н. (2020). ТРУДНОСТИ СИНТАКСИЧЕСКОГО АНАЛИЗА: ЗАГАДКИ ИНФИНИТИВА. Academic research in educational sciences, (3).
2. Shayxislamov, N. (2020). So'z urg'usining o'zbek va ingliz tillaridagi farqlash vazifasining qisqacha tavsifi. O'zbekistonda innovatsion ilmiy tadqiqotlar va metodlar, 13-14.

3. Shayxislamov, N. (2020). Когнитив тилшуносликда концепт: “Тўй” концепти ва унинг универсал табиати. *О‘zbekistonda innovatsion ilmiy tadqiqotlar va metodlar*, 54-60.
4. Shayxislamov, N. HOZIRGI ZAMON TILSHUNOSLIGIDA TIL VA MADANIYATNING TALQINI. *Scientific Progress*, 1(1), 59-70.
5. Shayxislamov, N. (2020). In the Field of Modern Linguistics-Linguoculturology. *Мировая наука*, (8), 33-36.
6. Шайхисламов, Н. (2020). Ўқувчиларнинг нутқий компетенцияларни ривожлантиришда нутқнинг илмий-назарий изоҳи. *Science and Education*, 1(5).
7. Shayxislamov, N. (2020). Problems of sociolinguistics: status of the language. *О‘zbekistonda ilm-fan va ta’lim*, 3, 279-281.
8. Shayxislamov, N. (2020). Cognitive Linguistics, the Symbolic and Interactive Functions of Language. *Образование и наука в XXI веке*, 1(6), 390-393.
9. Шайхисламов, Н. (2020). Зооним компонентли метафораларнинг антропоцентрик тадқиқ этишда гендер жиҳатлар. *Образование и наука в XXI веке*, 1(6), 304-309.